

עו"סיס עניין

1 גיליון
פברואר 2003

עלון בית הספר לעבודה סוציאלית

"שום אדם אינו בחינת אי; כל כולו לעצמו - כל אדם הוא חלק מכלל היבשה, מכלל העולם. רגב אדמה שנחשול של ים סחפו, הרי זה כאילו נתמעטה דמות הארץ, משל אותו רגב צוק-איתנים היה, קניין נחלה של רעיר, קניין נחלה שלך. מותו של כל אדם מחסר וגורע ממני, כיוון שכלול אני בתוך כלל האנושות. לפיכך לעולם אל תבקש לדעת למי צלצלו הפעמונים; לך הם מצלצלים!"

דז'ין דון

השינויים המתחוללים בחברה הישראלית, בעיקר בתחומים חברתיים וביטחוניים, מעמידים בפנינו, סטודנטים ומרצים לעבודה סוציאלית, אתגרים רבים. כלל לא קלים. הדילמות האישיות, החברתיות והמוסריות הניצבות בפנינו מתרבות ומתעצמות. עיסוק יום יומי בהרצאות, כתיבת עבודות ומחקר, מספק כיוון אחד חשוב כדי לדון ולהתמודד עם דילמות אלו. העלון נועד לספק ערוץ נוסף לשיח, משוחרר יותר, ללא מחויבות למערך שיעור, הנחיות ביבליוגרפיות או שיטות מחקר.

בניסוח של הצהרת כוונות, לקחנו על עצמנו משימה לעודד שיח בין סטודנטים ומרצים ובין האקדמיה לקהילה. מעבר לכך לא הגבלנו לכיוונים חד משמעיים, וגם לא ניסחנו מבנה אחיד לכתבות. ניתן אפוא להעלות משפט, שיר או סיפור, ונשמח לקבל גם צילום או ציור.

עלון זה נערך בשיתוף פעולה של צוות רחב. אני רוצה להודות לפרופ' בן ציון כהן שהגה את הרעיון ולא הרפה, לנאוה אלעד שעזרה בעיצוב אופיו של העלון, למינה ששוקדת על מלאכת האדמיניסטרציה, לחברי צוות ההיגוי ששוקדים על עיצוב כיווני הפעולה של העלון, לכותבי הכתבות, וכמובן לאורי רוזנפלדר המתאם הנמרץ, שללא התמדתו העלון לא היה רואה אור.

להתראות בעלונים הבאים!

ד"ר אמנון בהם

ראש בית הספר לעבודה סוציאלית:

פרופ' בן ציון כהן

מערכת:

ד"ר אמנון בהם (עורך ראשי)

עופר ברקן

עדי לדרמן

ליאת לוי

גב' מינה קונסט (מנהלית)

שירלי קרמר

אדוה רוזנבלום

אורי רוזנפלדר (רכז מערכת)

עיצוב אינטרנט:

איריס משליגרעין

רוצים לכתוב? להגיב על מה שקראתם?

גיליון מספר 2 של "עו"סיס עניין" כבר בדרכך....

במזכירות בית הספר, בגדי של עיונה ומירי, יש גיבת פאסטיק כגולה, עויה רשום 'אורי אשון'. שימו שם את הכתובת, המאמרים, הסיפורים, הגיבות והתמונות שלכם. אל תשכחו להשאיר שם ומספר טלפון.

ואפשר גם באינטרנט! היכנסו לאתר האוניברסיטה ודרכו לבית הספר אשכנז סוציאלית, הקליקו על הקישור אשון בית הספר ורישאו...!

<http://hw.haifa.ac.il/social//hebrew/>

כגיבה מהנה!

"המרצים והסטודנטים לא מעורבים מספיק"

ראיון עם ראש בית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת חיפה, פרופ' בן ציון כהן

מראיון: אורי רוזנפלדר, סטודנט שנה ב'

אם בתנאי עבודה עסקינן, מה תוכל לומר על המשכורות הנמוכות והתנאים הקשים שנכוננו לנו? מה תגיד לבחור צעיר בגילי שעומד בפני החלטה – וחושב לעצמו: 'אני מסוגל ללמוד הנדסה, אני מסוגל ללמוד כלכלה, למה לי ללכת לעבודה סוציאלית ולהשתכר, במקרה הטוב, חצי?'

"קודם כל, גם בהנדסה ובכלכלה במגזר הציבורי המשכורות נמוכות. מה שאתה מתאר זה מצב נכון, אבל זה מצב משותף של כל העובדים האקדמיים במגזר הציבורי. זה לא מיוחד לעובדים סוציאליים. ההבדל הוא שלמהנדס ולכלכלן יש אפשרויות להשתלב במגזר הפרטי. אבל היום גם עובדים סוציאליים, אם הם טובים, יכולים להשתלב במגזר הפרטי. לאחרונה, למשל, יש יותר משרות בחברות הסיעוד, ששם יש משכורות טובות, ברוב המקומות יש רכב צמוד לקב"נים יש שכר גבוה, בשירות בתי הסוהר יש עובדים סוציאליים בשכר גבוה – ומטבע הדברים יש תחרות יותר קשה על המקומות האלה, ואלה שמתקבלים לשם – אותם אנחנו לא שומעים, רק את אלה שלא התקבלו לשם. הם מתמודדים עם משכורות נמוכות בשירותים הממשלתיים, בלשכות רווחה."

פרופ' בן ציון כהן
ראש בית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת חיפה

פרופ' כהן, ראשית מספר דברי ברכה בעקבות פתיחת שנת הלימודים.

"אנחנו תמיד שמחים לקלוט שנתון חדש. שוב אנחנו גדלים, אבל במידה מבוקרת. אנחנו לא רוצים לגדול מעבר ליכולת שלנו. היכולת שלנו נקבעת בעיקר על פי כמות המקומות הטובים להכשרה מעשית. אם נקבל יותר מדי סטודנטים לשנה א', ולא יהיו להם מקומות בשנה ב', אז הם יפלו בדרך, ואנחנו לא רוצים לגרום לזה. אבל בסך הכל בבית הספר יש לנו כאלף סטודנטים – מב"א עד הדוקטורט, כולל לימודי המשך! זה אחד המפעלים הגדולים באוניברסיטה!"

השאלה, אם יש מקום לאחר מכן לכל כך הרבה עובדים סוציאליים בשוק העבודה? אולי יש איזושהי רוויה?

"עוד לא נתקלנו במובטלים. יש תמיד אחוז מסוים של סטודנטים שלא מסתדרים מיד בעבודה- כי הם לא מוכנים לנסוע למקומות מסוימים ולטפל באוכלוסיות מסוימות. לא רוצים לעבוד... אבל זה קבוע כל השנים. ויש גם אחוז מסוים שבתום שלוש שנות לימוד עבודה סוציאלית מחליטים שהם מעדיפים לעבוד בבנק, וזה בסדר. לא איכפת לי שבקרב אלה שעובדים בבנקים יהיה אחוז מסוים של כאלה שלמדו עבודה סוציאלית... בכל אופן, לא ראינו בשנים האחרונות, עם בעיית האבטלה הכללית במשק, איזה קושי חדש לבוגרים שלנו למצוא עבודה."

אבל בימים האלה של קיצוצים, כשאנחנו שומעים גם על שביתת פקדי הסעד, ואנחנו שומעים על דרישות להוספת תקנים – עושה רושם שהברז באיזושהו מקום נסגר. אתה שותף לתחושה הזאת?

"לא. כי הברז נסגר במקומות מסוימים ולא נסגר במקומות אחרים, ואנחנו שומעים רק על המקומות בהם הוא נסגר. אני עצמי יודע על אי אילו שירותים שהתרחבו בצורה משמעותית בשנים האחרונות, ועל זה, בצדק, לא עושים רעש..."

בימים קשים כאלה שעוברת המדינה, אנחנו יכולים בכלל לעזור?

"אנחנו לא טובים בלארגן הפגנות רחוב. ניסינו את זה גם באוניברסיטה, כשעשינו בשנה שעברה הפגנה צנועה... אבל לא בזה הכוח שלנו. יש לנו איגוד מקצועי שלוקח ברצינות רבה את האתגרים החברתיים. והאיגוד פועל בכל המערכות ומביא את האמונות והשאיפות של ציבור העובדים הסוציאליים. ואני, אני חושב שמה שאנחנו יכולים לעשות, זה לחזק עד כמה שאפשר את האיגוד."

איפה הוא האיגוד הזה? למה לא שומעים אותו?

"כן שומעים אותו. לא מזמן ראיתי את המזכ"לית אתי פרץ בבוקר בטלוויזיה. שומעים אותם! ויש ועדות, ויש פעילות. אמנם לא מספיק, וסטודנטים ומרצים לא מעורבים מספיק. יש מעורבות מסוימת, אבל אנחנו חיים כפולים. פה. אני גם עובד סוציאלי וגם מרצה באוניברסיטה ומוטלות עלי חובות מעכשיו ועד להודעה חדשה, ואני צריך לחלק את הכוחות שלי בין הקריירה האקדמית לבין הקריירה המקצועית, וזה לא פשוט. יש אנשים שלא מצליחים להשאיר שום דבר בשביל הצד המקצועי."

“אף אחד לא מתייחס אלינו”

מראיין: **אורי רוזנפלדר**, סטודנט שנה ב'

**נכון לכתיבת שורות אלה, פקידי הסעד לחוק הנוער
עדיין שובתים. שבעה חודשים (!) עברו
מאז החלו העיצומים.**

ראיון עם איציק פרי, מרכז חוק הנוער בעיריית חיפה

איציק, לפני הכל: מיהו 'פקיד סעד'?

“זהו עובד סוציאלי ותיק, לפחות שלוש או ארבע שנים בשטח, שעובר קורס הכשרה לפקידי סעד, הנמשך שנה וחצי. 'פקיד סעד' זה מונח משפטי שמגדיר עובד סוציאלי המבצע הלכה למעשה אחד או יותר מחוקי הרווחה במדינה – יש פקידי לענייני חוק הנוער, כמוני, יש המבצעים את חוק הסעד למפגרים, יש העוסקים בענייני אישות, חוק האימוץ ועוד. העיצומים היו של עובדי הנוער בלבד. הלכה למעשה, העבודה של פקידי הסעד הממונים על חוק הנוער, היא איתור ילדים בסיכון והתערבות. אנחנו מאתרים את הילדים דרך פניות – מבית הספר, מהמשטרה, מעובדים סוציאליים אחרים, מהציבור. ואז – אנחנו פונים להורים ומנסים להגיע איתם להסכמות והבנות לתכניות הטיפול וההתערבות השונות שאנחנו מציעים – זה יכול להיות, למשל, מעונות יום לילדים, טיפול משפחתי ועוד. במידה וההורים לא מסכימים, אנחנו יכולים להוציא צו של בית משפט שיכריח אותם. אבל זה כמעט לא קורה. אנחנו מטפלים ב־1500-1600 משפחות בשנה, מתוכם רק עם כ־200 אנחנו מגיעים לבתי משפט.”

למה נקטתם בעיצומים?

“פקידי סעד עובדים במעמסה כבדה מדי. אנחנו 'מכבים שריפות' כל הזמן, ואין לנו יכולת לאתר ילדים בסיכון ולתת להם מענה הולם. אנחנו דרשנו מהממשלה ליצור ועדה שתבדוק את העבודה שלנו ותקבע תקן- בכמה ילדים יטפל פקיד סעד. לדוגמה, היום בחיפה עובדים 23 פקידי סעד, אבל הם מאיישים רק 11 משרות- רובם עובדים במשרה חלקית. יכול להיות שועדה תקבע שצריך להרחיב את המשרות כדי לתת מענה הולם לעומס. הממשלה לא נענתה בתחילה לדרישתנו. וכך, בהדרגה, נקטנו בעיצומים. בתחילה לא חקרנו בעצמנו את המקרים אלא העברנו אותם אוטומטית למשטרה, ולאחר מכן הפסקנו לפנות לבתי משפט בשם הילדים. כשראינו ששום דבר בעצם לא זז, והממשלה לא נענית, החלטנו להחזיר את המנויים שלנו לשר העבודה והרווחה. להתפטר. זה בעצם מה שהפחיד את השר, ויומיים לפני מועד החזרת המנויים, הודיע השר שהוא מקים ועדה של אנשי מקצוע שתשב ותגיש תוך 90 יום המלצות. ברגע שהשר התחייב לכך, לא החזרנו את המנויים, אבל לא הפסקנו לגמרי את העיצומים. הבעיה היא שנכנסנו לעונת בחירות ואף אחד לא מתייחס אלינו ולא איכפת לו, ולכן אנחנו מחכים לראות מה יהיה אחרי הבחירות, כשתקום ממשלה חדשה. חוץ מזה, יש לנו בעיה קשה עם עצמנו, כי העיצומים האלה פוגעים, הרי, בילדים.”

מה הציפיות שלכם מהאוניברסיטה?

“אנחנו מצפים ממרצים שמעורבים בנושא טיפול בילדים, ולא רק מהם – גם מהסטודנטים, שישמיעו קול קורא. כי סך הכל החברה די קהה היום. אם אנחנו לא עושים כותרות ואין דם – זה אבוד.”

איך זה בשאר העולם?

“אני יכול לדבר רק על ישראל מול ארה"ב. בארה"ב לעובד סוציאלי יש הרבה יותר הזדמנויות בסקטור הפרטי, אבל זה לא סקטור פרטי אמיתי. אלה לא לקוחות שמשלמים מכיסם, אלא כאלה שנמצאים בטיפול של עובד סוציאלי במסגרת חברותם בתכנית של ביטוח בריאות, ואז הם נשלחים לעובד סוציאלי בקליניקה פרטית והקופה משלמת על הטיפול. מי שטוב, יכול להסתדר לא רע בארה"ב במצב כזה. זה לא קיים בארץ. במגזר הציבורי, העובד הסוציאלי השכיר בארה"ב הוא יחסית נמצא במצב יותר גרוע.”

יותר גרוע??

“כן, כי השמירה על התואר – כלומר שהמשרות של עבודה סוציאלית ילכו רק לעובדים סוציאליים אקדמיים – נשחקת בהרבה מקומות בארה"ב, ומקבלים אנשים ללא הכשרה. ואז בעלי ההכשרה צריכים להתחרות עם חסרי ההכשרה על המשרות, והשכר יורד כל הזמן. בארץ זה לא ככה. הזקנים שנכנסו עוד בזמן שהיתה הכשרה לגיטימית מחוץ לאוניברסיטה ממשיכים עדיין לעסוק בעבודה סוציאלית, אבל אתה לא יכול להתקבל היום לשום שירות לגיטימי כעובד סוציאלי במגזר הציבורי אם אין לך תואר.”

איך אתה מסביר את מיעוט הגברים שלומדים ועוסקים בעבודה סוציאלית?

“זה מצב שמנציח את עצמו. ברגע שמקצוע מוגדר כנשי, הוא ממשיך להיות נשי, כי גברים לא נמשכים לזה – לעבודה סוציאלית, לטיעוד, להוראה... אני כעובד סוציאלי מזה שנים רבות תמיד נהייתי להיות במקצוע נשי. אף פעם לא התלוננתי על זה (צחק)”

ברשותך ניגע בתכנית הלימודים. אני כסטודנט יכול להעיד שבמסגרת הלימודים שלנו, קיימת איזושהי אוטופיה לגבי אופן דרכי ההתערבות...

“אני יודע בדיוק למה אתה מתכוון! זאת בעיה נצחית של בתי ספר פרופסיונאליים. סטודנטים למשפטים יגידו לך את אותו הדבר, שאין כל קשר בין מה שמלמדים אותם לבין מה שעוסקים ביומיום. גם בפקולטה לחינוך יגידו לך אותו דבר, וגם בפקולטה לרפואה יגידו לך שמה שמלמדים בפקולטה לרפואה לעומת מה שרופא עושה ברפואה היומיומית זה שני עולמות שונים. ואני לא בטוח שזה רע! יכול להיות שמה שמציגים ברמה אקדמית בתקופת הלימודים צריך להיות הדבר שישאר איתך, שאליו תשאף. יהיה לך מספיק זמן להשתפשף בדברים של היומיום. אנחנו לא רוצים להפוך למכון להכשרה מקצועית. אנחנו רוצים להיות אקדמיה. כולנו מרחפים קצת. אני חושב שזה טוב”

ומה לגבי איכות ההוראה בבית הספר?

“אני בהחלט מודע לזה. יש בעיה; בכל המוסדות האקדמיים בארץ, למעט מכון וייצמן, כל חוקר חייב לתת שעות הוראה. ישנם חוקרים מצויינים וחשובים, שהם פשוט מורים גרועים. אני יודע את זה. אני קורא את סקרי ההוראה מטעם הסטודנטים, אנחנו שולחים גם מרצים להרצאות זה של זה ומבקשים מהם להעריך איש את רעהו. חוץ מזה, על אלה הטובים מאוד והגרועים מאוד אנחנו מקבלים פידבקים ספונטניים. אני נמצא בדילמה: כשמדובר בחוקר ענק, שעושה מחקרים רבים ומועילים ומביא לנו הרבה כסף – מה אני אמור לעשות? או שאקבל אותו כחוקר ומרצה, או שאוותר עליו לחלוטין. אין פשרה. חצי הנחמה היא בכך שאותם חוקרים דגולים שלא מצטיינים בהוראה, מטביעים את חותמם ותורמים לידע ולהשכלה יותר מאשר אותם מרצים צעירים, בדחנים וקלילים. כשאני הייתי סטודנט היו מרצים שחשבתו אותם לגרועים, והיום, במבט לאחור, אני זוכר אותם יותר. גם אינשטיין לא היה מרצה טוב.”

דייג - אוהב דגים?

עוני ועבודה סוציאלית, 2002, נקודת מבט אישית

עינת א., סטודנטית שנה ג'

ולקצבאות השונות, האם ניתן עוד להתעלם מהמצוקה הכלכלית של הפונים ללשכות?

אדם הרוכש מקצוע ומתפרנס ממנו מקטין את מעגל העוני ומחזק את ערכו העצמי כאדם פרודוקטיבי המפרנס את משפחתו ותורם לחברה. בעצם יציאתו מן הבית לעבודה, הוא מקיים אורח חיים נורמטיבי ויש לו פחות זמן ופחות מוטיבציה לעסוק בפעילויות לא נורמטיביות כמו פשע והתמכרויות. בנוסף, הייאוש, חוסר התקווה, הדכדוך והלחצים הרגשיים פוחתים. זאת לעומת אדם שנמצא במצב של חוסר תעסוקתי מתמשך.

סטודנטים ומרצים בבית הספר בהפגנה נגד המדיניות החברתית-כלכלית, שנה"ל תשס"ב

שנו פתגם עתיק (אולי סיני), האומר כי כאשר אביון רעב מבקש ממך עזרה, טוב תעשה אם תיתן לו דג להשביע את רעבונו, אך טוב יותר תעשה אם תלמד אותו לדוג, שכן בצורה זו הוא יחזל מלהיות תלוי בך, וידע להשביע את רעבונו כל חייו....

ידוע כיום, כי עוני הוא אחד הגורמים המרכזיים לבעיות חברתיות כמו: פשע, התמכרויות, אלימות, במשפחה, הזנחה והתעללות בילדים ונוער, ואף משמש כגורם מזרז להתפרצות של מחלות נפש (כתוצאה מעומס לחצים ויאוש מתמשך).

העבודה הסוציאלית כיום ממעטת במתן משאבים לעזרה במלחמה נגד העוני, וכמעט ולא מתעסקת בגורם התעסוקתי של פוניה.

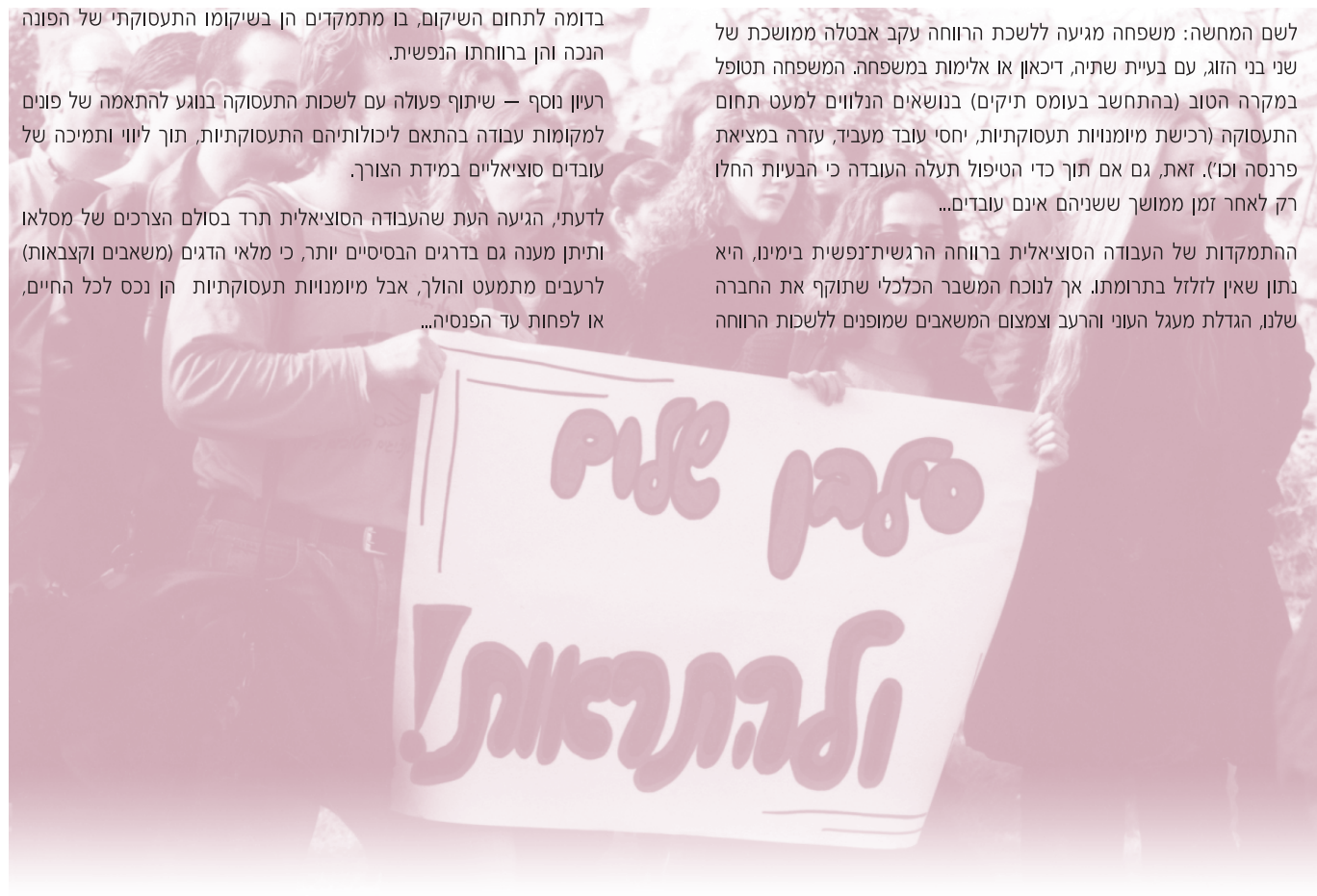
לשם המחשה: משפחה מגיעה ללשכת הרווחה עקב אבטלה ממושכת של שני בני הזוג, עם בעיית שתיה, דיכאון או אלימות במשפחה. המשפחה תסופל במקרה הטוב (בהתחשב בעומס תיקים) בנושאים הנלווים למעט תחום התעסוקה (רכישת מיומנויות תעסוקתיות, יחסי עובד מעביד, עזרה במציאת פרנסה וכו'). זאת, גם אם תוך כדי הטיפול תעלה העובדה כי הבעיות החלו רק לאחר זמן ממושך ששניהם אינם עובדים...

ההתמקדות של העבודה הסוציאלית ברווחה הרגשית-נפשית בימינו, היא נתון שאין לזלזל בתרומתו. אך לנוכח המשבר הכלכלי שתוקף את החברה שלנו, הגדלת מעגל העוני והרעב וצמצום המשאבים שמופנים ללשכות הרווחה

אני חושבת שיש היום מקום לעבודה הסוציאלית להרחיב את שירותיה ולהקנות כלים תעסוקתיים לפונים שעוני ואבטלה הם סיבת פנייתם. זאת בדומה לתחום השיקום, בו מתמקדים הן בשיקומו התעסוקתי של הפונה הנכה והן ברווחתו הנפשית.

רעיון נוסף – שיתוף פעולה עם לשכות התעסוקה בנוגע להתאמה של פונים למקומות עבודה בהתאם ליכולותיהם התעסוקתיות, תוך ליווי ותמיכה של עובדים סוציאליים במידת הצורך.

לדעתי, הגיעה העת שהעבודה הסוציאלית תרד בסולם הצרכים של מסלאו ותיתן מענה גם בדרגים הבסיסיים יותר, כי מלאי הדגים (משאבים וקצבאות) לרעבים מתמעט והולך, אבל מיומנויות תעסוקתיות הן נכס לכל החיים, או לפחות עד הפנסיה...

עם פרסום דו"ח העוני לשנת 2001

ד"ר נחמן שרון

ב

סוף נובמבר התפרסם הדו"ח השנתי של המוסד לביטוח לאומי, הכולל ממצאים וניתוחים על תופעות העוני ואי השוויון הכלכלי בחברה הישראלית של שנת 2001.

נתוני הדו"ח משקפים החמרה מסוימת בתחולת (שיעור) העוני בקרב אוכלוסיית ישראל בכלל ובקרב אוכלוסיות משנה שלה כמו משפחות, ילדים קשישים, מיעוטים ועוד.

בישראל נקבע קו העוני כמחצית מן ההכנסה החצונית במשק, וב-2001 עמד על 4,428 ש"ח לחודש למשפחה בת 4 נפשות. יש בדו"ח התרעות שהמצב עלול עוד להחריף בשנת 2002.

הסיבות לתחזיות הפסימיות הן שתיים:

ראשית, המשק בישראל ממשיך להימצא במיתון עמוק, ומלוא חומרתו של מיתון זה, המלווה באבטלה קשה, עדיין לא הורגש בשנת 2001.

שנית, תקציבי המדינה הנוכחיים והעתידיים כוללים קיצוצים בתשלומי ההעברה (קצבאות), שתפקידם בצמצום מימדי העוני בישראל הוא מרכזי.

לצד הנתונים על תחולת העוני בישראל, מפרסם המוסד לביטוח לאומי נתונים המתייחסים למצבן היחסי של קבוצות ההכנסה (עשירונים) בישראל. גם כאן, ולא במפתיע, חל שינוי בהתפלגות ההכנסות לרעת הקבוצות בעלות ההכנסות הנמוכות. יש לציין שעוד לפני שינויים אלו נמצאה ישראל במקום גבוה ולא מחמיא בקרב מדינות המערב בריכוז שיעורי הכנסה גבוהים בקרב מעטים יחסית.

בישראל, מסתבר, מתרחב הפער לא רק בין עשירים ועניים, אלא גם בין העשירים ובין בני המעמד הבינוני, המהווה במדינות המערב את עמוד השדרה של המשטר הדמוקרטי.

הפערים עמוקים במיוחד כאשר בוחנים את התפלגות ההכנסות הכלכליות (הכנסות משכר, נכסים ופנסיות תעסוקתיות). שני העשירונים התחתונים יחד זוכים ב-1.3% של ההכנסה הכלכלית, בעוד שני העשירונים העליונים מקבלים 52.9% מהכנסה זו. במילים אחרות: שני העשירונים העליונים זוכים בנתח העולה פי 40 על זה בו זוכים שני העשירונים התחתונים.

כאשר בוחנים את התפלגות ההכנסות הפנויות (כוח הקניה שבידי הקבוצות לאחר פעילות המדינה באמצעות העברות/קצבאות וספיגת מסים ישירים), משתנה התמונה במקצת; שני העשירונים התחתונים זוכים כעת ב-6.8% של ההכנסות הפנויות ושני העשירונים העליונים ב-41.5% (פי 6.1).

שינוי זה ממחיש את מרכזיותה של פעילות המדינה, הן בצמצום מימדי אי השוויון והן בהפחתת מימדי העוני.

לסיכום, תמונת העוני ואי השוויון בישראל אינן מעודדות, ויש כאן המשך למגמות, שגם אם אינן מאופיינות בשינויים קיצוניים לרעה, משקפות התחפרות וקיפאון מזה שנים לא מעטות.

ללא חשיבה אסטרטגית שונה וללא התפתחויות חיוביות במשק הישראלי, שאינן נראות באופק הקרוב והבינוני, לא ניתן יהיה לצפות לבשורות טובות יותר מן הדו"חות הבאים.

ובהקשר שלנו, העוני מתקשר לחלק גדול מן הבעיות החברתיות אותן אנו לומדים בבית הספר לעבודה סוציאלית. במקרים רבים העוני גורם לבעיות אלו, ובמקרים מסויימים כמו עבריינות – העוני גם נגרם על ידן. כך או כך העוני כמעט תמיד נמצא ברקע ובסביבת הבעיות האחרות וחיוני שהסטודנטים לעבודה סוציאלית יבינו את גורמיו לשם התערבויות אפקטיביות יותר.

סטודנטים ומרצים בבית הספר בהפגנה נגד המדיניות החברתית-כלכלית, שנה"ל תשס"ב

מ

ה מביא אותנו לכאן, לחוג לעבודה סוציאלית, חוץ מקו 141? זו היתה השאלה הראשונה שנשאלנו כשהתחלנו ללמוד. לפי אפקט 'הראשון והאחרון', השאלה אמורה להדהד לי בראש זמן רב לאחר שנשאלה, והיא אכן מגיחה מפעם לפעם. שאלה אחת, לכל אחד נרטיב משלו, ובכל נרטיב תשובות בלי סוף שמתעדכנות עם הזמן.

עם הזמן אני מאמץ לי תשובות מחודדות ובשלות יותר, מחוברות לקרקע, וכמעט שוכח את התשובות התמימות ההן, מהשבוע הראשון ללימודים. קשה להישאר עם אותן תשובות, כאשר יאוש מציף את כל הגוף למראה אדם סכיזופרן שלא יתפקד לעולם כאדם נורמלי, מכור לסמים שחוזר לשימוש אחרי טיפול גמילה ארוך, או אישה שמעדיפה להמשיך לקבל מכות מבעלה בגלל שהיא פוחדת משינוי בחיים. או במילים אחרות – "מה שהיה הוא שיהיה, ומה שנעשה הוא שיעשה, ואין כל חדש תחת השמש" (קהלת א' ט'). וקהלת עוד היא אופטימיסט לעומת איוב...

ובכלל, למה לי לשקוע בסיפורי החיים השחורים ביותר ולהתמלא בכאב הנורא? אין לי מספיק בעיות משלי? מה אני בכלל עושה

מה בכלל מביא אותי לעבודה סוציאלית?

פה??? נדמה לי שאני בתוך בוך, דורך ועושה צעד על מנת לצאת, אבל עם כל צעד אני שוקע יותר, וכאשר אני עומד הבוץ מתקשה. אז אני כבר לא בטוח שאני רוצה להיות מחובר לקרקע. אני חוזר לאותן תשובות ראשוניות ובתוליות, כשהראש היה בעננים.

זה לא קל להישאר עם רגליים על הקרקע ועם הראש בעננים (במיוחד עם גוף קצר), אבל אולי זה הכרחי על מנת 'לשרוד' במקצוע נהדר כזה. כן, נהדר... בלי טיפת ציניות. עם מספיק סבלנות ורגישות אפשר (כן, באמת אפשר) להדליק ניצוץ של תקווה במקום מוצף יאוש, ולבנות במקום הרוס. לפעמים מה שנראה לנו צעד זעיר וזניח – למטופל זה עולם ומלואו. ומה אז? אז שווה להיות מחובר גם למה שהביא אותי לעבודה הסוציאלית וגם למה שהשאיר אותי כאן.

אני מאמין שהשאלה הזו תעלה עוד הרבה פעמים. לא רק מאמין – גם מאוד מקווה. כך שאולי אפקט הראשון יהיה זהה גם לאפקט האחרון – אם מסתכלים שנים קדימה.

ומה עם התשובות? הן לא ממש הכרחיות... כה אמרו אבות הגישה הנרטיבית.

עופר ברקן יחד עם פעילי עו"סים שלום

עושים חג בעו"סים שלום

עינת א., סטודנטית שנה ג'

הודי, דרוזי, מוסלמי ונוצרי מגיעים ערב אחד לבית סאלה, במטרה לחגוג במשותף את שלושת החגים: רמדאן, חנוכה וחג המולד. על השולחן מולם מונחת תקרובת: סופגניות, בקלאוות, לביבות, פיסטוק חלבי, גרעינים שחורים, ועוד כמה מינים של מאפים מתוקים. האור מן החנוכיה דולק, ויש דממה באוויר.

על מה יש להם לדבר? מה בעצם

יש להם במשותף?

כך החל המפגש הראשון של

התא החיפאי של בעו"סים שלום.

'עו"סים שלום' הוא ארגון ארצי של

עובדים סוציאליים. מטרתו –

קידום השלום והרווחה.

היינו כעשרים סטודנטים לעבודה

סוציאלית, ערבים ויהודים.

לא היה רגע אחד של בלבול.

המכנה המשותף בינינו איפשר לנו

ליהנות מכל רגע ורגע.

פעילי עו"סים שלום חוגגים

הערב עבר עלינו בפעילות ערה: תוך כדי הפעלות חברתיות למדנו זה על החגים של זה, הכרנו אישית אחד את השני ואכלנו ואכלנו. הערה חשובה: היה טעים.

באחת ההפעלות הזדמן לי לשוחח עם סטודנטית ערבית, וגילינו, למרבה הפלא (או, בעצם, לא) שנולדנו וגרנו שתינו באותו הרחוב, רחוב עבאס, בחיפה.

אחר כך גילינו ששתינו מתעניינות בפמיניזם ובתחום האלימות במשפחה. עוד למדתי במפגש כי ערבים מוסלמים משרתים בצה"ל, ושהמטרה של הצום ברמדאן היא להזדהות עם רעב העניים. זו נראית לי מטרה בעלת אופי סוציאלי ממדרגה ראשונה.

בעיקר נוכחתי שוב, אולי בפעם המיליון, לדעת ש"הם" בדיוק כמוני...

ברכות למקבלי תואר דוקטור של ביה"ס לעבודה סוציאלית, תשס"ג:

ד"ר אורלי אינסקיניג – מסרים ערכיים בפסקי דין בנושא אלימות נגד נשים ע"י בני זוגן בין השנים 1970-2000.

ד"ר טלי בן-דודור – תהליכים זוגיים במצב לחץ: התמודדות עם אבטלה ביחידה הזוגית והשלכותיה לגבי סימפטומים של מצוקה, יחסי הנישואין והסיכוי למציאת עבודה.

ד"ר דינה גלעד – בריאות נפשית והתנהגות בריאותית של נשים יהודיות עם וללא היסטוריה משפחתית של סרטן שד, כפונקציה של גורמי דחק, "חוסן אישי" ותמיכה חברתית.

ד"ר דניאלה מנצור – מבנה הערכים המשתקפים בדיווחי העיתונות הישראלית הכתובה על תופעת האלימות של גברים כלפי בנות-זוגם בין השנים 1962-2000.

ברכות למסיימי תואר שני, מסלול א' עם תיזה:

ג'ודת עיד – תפיסת לחץ ורמת מעורבות עם ילד חולה סרטן: השוואה בין אבות לאימהות בבתי חולים בצפון הארץ.

גילה חוה – הקשר בין משאבים אישיים והתמודדות לסימפטומים של שחיקה וחרדה במצב של אי ודאות תעסוקתית.

גל אתרוג רונית – ההבדלים בין אימהות לאבות של צעירים עם פיגור שכלי ברמות הדחק בדפוסי ההתמודדות ובעמדותיהם כלפי שילוב בניהם/בנותיהם בקהילה.

גל שרון – תפקוד זוגי של הורים לנערות הסובלות מאנוורקסיה ובולימיה נרבוזה.

דישון דורית – הקשר בין אסטרטגיות התמודדות, תפיסת שליטה ותמיכה של בניג המטפלים בהורים, לבין בריאותם הנפשית והגופנית.

זבולון נורית – רעיונות הוריים בנושאי חירות ותחושת התנהלות הורית בקרב אימהות מוסלמיות שהשתתפו במרכז ההדרכה לגיל הרך בחליסה.

מזאוי-מרג'יה מייסא – עמדות אנשי צוות במגזר הערבי כלפי שילובם של אנשים מפגרים בקהילה.

מרום אלון – השפעת היציאה מהארון של בן הומוסקסואל על זוגיותם של הוריו: תהליכים, שינויים ומשמעויות במערכת היחסים הזוגית.

נבט'אדרת לילך – השימוש בגישת הכוחות על ידי עובדים סוציאליים בתחום התקון כגורם בהערכת טיפול כמוצלח.

נוימן רן – הקשר בין סגנונות התמודדות, מצב נפשי ותמיכה חברתית, לבין נשירה מטיפול פסיכוסוציאלי של חולי סרטן.

סוניה לצטר פאו – השפעת השואה על תהליך קבלת ההחלטות לגבי כניסה לבית אבות.

עוז דורית – לחץ, התמודדות ותפיסת מנהיגות של חברי קיבוץ בקבוצות גיל שונות בתהליכי השינוי שעובר הקיבוץ.

ענבל נקש צנטר – הקשר בין אקלים משפחתי ואינטנסיביות ההתנהגות המינית של נוער חוסה.

פאר אמאל – גורמי סיכון לניסיונות התאבדות בקרב נערות ערביות.

פז קינן עינת – עמדות סטודנטים מדיסציפלינות שונות כלפי התעללות בקשישים.

פיינשטיין מייקל קרן – הקשר בין גורמים חברתיים, גורמים אישיים וגורמי מצב רוח ורגש לבין נטילת סיכון בקרב בני נוער.

פישר שרה – הקשר בין תוקף ומהימנות ההערכה שעושים חוקרי ילדים לגבי הסבירות שפגיעה מינית התרחשה, לבין שימוש בפרוטוקול לחקירת ילדים.

צור קרספילו גלי – עומס וקונפליקט תפקידים בקרב סטודנטיות לתארים מתקדמים והקשרם למצוקה פסיכולוגית ולשביעות רצון מהנישואים.

קיבסון בריאן ענבל – הקשר בין אסטרטגיות מתן טיפול של אימהות לבין התמודדותן עם גיוסו של בן לצבא והסתגלותו הראשונית של הבן בשלב הטייונות.

קרניאלי אורית – עיצוב עמדות מתבגרים ביחס לתפקידי מין: הקשר לעמדות ההורים, קבוצת השווים וגורמים סוציודמוגרפיים.

שאדן יעקוב עבוד – דחק, תמיכה חברתית ורווחה אישית של אמהות ערביות לילדים עם צרכים מיוחדים המטופלים במחלקות לשירותים חברתיים בצפון.

שויצר אורנה – השפעת תהליכי שינוי טרנספורמטיביים על מחויבות ארגונית: משבר הקיבוצים.